

in Situ

Archaeologica

2008

Uppdragsarkeologin i det europeiska samtalet

*Håkan Petersson, Christina Toreld,
Bohusläns museum*

*hakan.petersson@vgregion.se
christina.toreld@vgregion.se*

Inom kort publiceras antologin *Utblickar från Munkedal* (Petersson & Toreld 2010). Den är resultatet av det senaste och sannolikt sista samarbetsprojektet mellan Bohusläns museum och Riksantikvarieämbetet UV Väst. I antologin presenteras undersökningar utanför Munkedal inför en ny motorvägssträcka av E6. Ju längre processen med antologin har fortskridit, desto mer har vi också blivit intresserade av att försöka sprida resultaten inom större kretsar än enbart den svenska arkeologin. Dessvärre möjliggjorde inte projektets ekonomi en översättning av antologin till engelska, men vi lyckades dock presentera resultaten på European Association of Archaeologists (EAA)-kongressen i Zadar, Kroatien 2007. När vi summerade projektet gav vårt deltagande på EAA tankar och reflektioner kring uppdragsarkeologin i en internationell roll och den eventuella nyttan av en sådan framtid.

Det var märkbart hur den anglosaxiska teoribildningen och dess rätt slentrianmässiga materialbearbetningar dominerar arkeologin på EAA. Vill man få spelrum, citeras och synas bör man delta i dylika anglosaxiska sessioner och bedriva arkeologi efter den anglosaxiska dogmen. Den kontinentala eller skandinaviska arkeologin så som uppdragsarkeologin, med materialet i centrum, lever i dessa forum lite på undantag. Den finns dock i exempelvis centraleuropeiskt initierade sessioner, vilka tyvärr sällan besöks av anglosaxiskt influerade universitetsarkeologer. Frågan är om inte en internationellt aktiv uppdragsarkeologi skulle kunna nyansera denna anglosaxiska dominans.

I egenskap av *keynote speaker* i den session som diskuterade just formerandet av en europeisk arkeologi beskrev Kristian Kristiansen hur det behövs en europeisk syn på arkeologin för att den skall utvecklas i framtiden (publicerat i *Archaeological Dialogues* nr 15, 2008). Det är ett slags maktspel som pågår omkring formerandet av en europeisk arkeologi. Den universitetsanknutna anglosaxiska teoretiska riktningen verkar ha vind i seglen, men

utvecklingen kan nyanseras, om den materialbaserade uppdragsarkeologin i alla europeiska länder strävar efter att vara med och forma denna europeiska arkeologisynt. För att lyckas måste det nationella synsättet luckras upp till förmån för mer europeiska utblickar och ett aktivt deltagande i internationella sammanhang. Det duger inte att bara några enstaka representanter från ett par av uppdragsarkeologins olika institutioner i Skandinavien, på Brittiska öarna eller i Centraleuropa deltar i diskussionen på exempelvis internationella konferenser. Ett aktivt deltagande på bred front skulle kunna ge en europeisk arkeologi en djupare förankring i form av mer ingående analyser på materiell kultur.

Det är i samtalet som vi formar arkeologins syn på förhistorien. Därför bör vi delta aktivt och deltagandet bör vara omfattande. Lustigt nog visade också Kristiansens föredrag att det just är vi från de mindre länderna, särskilt de skandinaviska, som är ledande på att vara europeiska i vårt synsätt. Vi läser oftare, refererar mest och skriver oftare vetenskap för en internationell publik på andra språk än vårt modersmål. Gissa vilka som är sämst i klassen?

Idag är dock uppdragsarkeologin i de skandinaviska länderna, både i tillämpning och i tolkning, starkt nationell. En viss återgång till tidigare traditioner med en skandinavisk arkeologi kan dock skönjas. Sedan några år tillbaka arbetar exempelvis arkeologer i väster inom ramen för återkommande Skagerack–Kattegattsymposier, där kulturhistorien runt de skandinaviska haven betraktas som en enhet. I Östsvrige finns liknande möten under temat *Uniting Sea*. Tidskriften *In Situ archaeologica* strävar efter att gå från att vara en västsvensk till att bli en skandinavisk tidskrift. Det är dock hög tid att resultat och diskussioner förs fram i mer internationella miljöer och då av uppdragsarkeologins företrädare.

Att åka på konferenser är också viktigt om vi vill känna hur vinden inom Europas olika forskningssfärer

blåser. Det är på konferenser man trots allt kan fånga upp det senaste inom europeisk arkeologi. Det är på sådana platser som de viktiga nätverken skapas, de som möjliggör att vår vetenskapsproduktion blir framgångsrik och uppmärksammas inom den europeiska arkeologin. Det fanns faktiskt europeiska arkeologer på EAA 2007, som var förundrade och intresserade av de relativt annorlunda lämningar som våra stensättningar och stenfyllda gravfält utgör i ett europeiskt perspektiv.

Vi har också en styrka och kunskap som intresserar andra aktörer. Det märktes inte minst i ett av våra egna föredrag; *An Archaeology of many steps* (av Marianne Lönn) i sessionen *Field-work in an interpretative world: Reconsidering the on-site relationships between subject, object, theory and practice*. Här blev beskrivningen av uppdragsarkeologins speciella situation och dess tyngd för vetenskaplighetens produktion och vårt arbetssätt via erfarenhetsmässig subjektivitet i tolkningar, betydelsen av synminnen och livslång erfarenhet, väl mottagen. Särskilt från irländska och engelska arkeologer (det var en brittisk session), som stod lite förbluffade över den enorma kapacitet och kunskapsackumulation den skandinaviska modellen med långvariga institutioner och erfarna medarbetare kan visa fram. Det var en total diskrepans gentemot utvecklingen på särskilt Irland och de Brittiska öarna. Vårt att beakta är då att deras utveckling tenderar att etableras hos oss i och med Sveriges nya marknadsanpassade upphandlings-system. Vårt bidrag i sessionen påverkade diskussionen och flera andra föredragshållare kom att i sina föredrag koppla tillbaka till vår presentation.

Konferenser och seminarier har också en stor potential som inlärningsprocess av ny vetenskap. Vi som deltog kan samstämmigt beskriva sessioner och föredrag som betydelsefulla kunskapskällor för vår egen forskning och likaledes vårt fortsatta arbete med vetenskapliga analyser av resultaten från *Utblickar från Munkedal* i relation till kommande och redan pågående projekt i Bohuslän. Ett sådant exempel är vårt arbete med gravar och symbolik inom världsarvsområdet för hållristningar i Bohuslän, där deltagare fick en mängd intressanta influenser med relevans för aktuella forskningsämnen inom dagens uppdragsarkeologi på EAA.

Det arkeologiska materialet saknas inte på konferenser som EAA. En central iakttagelse, vilken knyter an till Kristian Kristiansens föreläsning, är dock hur disparat europeisk arkeologi är. Den stora skiljelinjen ligger i att östeuropéer och sydeuropéer dras till en viss typ av arkeologiska problem medan många skandinaver och västeuropéer dras till andra mer anglosaxiskt teoretiskt influerade ämnen. Att den skandinaviska attraktionen till anglosaxisk universitetsarkeologi dominerade, hör nog ihop med att representantionen från skandinaviska universitet tenderar att vara överrepresenterad på EAA i relation till antalet utövare inom uppdragsarkeologin.

Hur påverkar information som denna den skandinaviska arkeologin och hur kan våra resultat bidra till strävan efter en helhetssyn inom förhistorisk forskning? Hur bidrar vi och våra uppdragsarkeologiska resultat till utvecklingen i annat än det att andra forskare refererar till och använder våra slutsatser och resultat i en internationell miljö? Det är vår uppfattning att uppdragsarkeologin aktivt själv måste integrera sig, sitt arbetssätt och sina resultat i formerandet av en europeisk arkeologi. Uppdragsarkeologins resultat måste internationaliseras och spridas men också inhämta nya idéer, uttryck och kunskaper i en internationell miljö. Det nationella perspektivet fungerar likt en hämsko på vår egen utveckling, i en tid då vi faktiskt har resurserna till att närma oss den europeiska arenan.

Vårt deltagande i EAA var samfinansierat av projektet och vår arbetsgivare, som stod för delar av arbetstiden. Det torde många andra inom skandinavisk uppdragsarkeologi också kunna prestera. En väg att gå kan vara lite mindre påkostade rapporter eller böcker på nationella språk och lite mer europeiskt engagemang och presentation av resultaten på internationellt gångbara språk, som förankrar resultaten i en europeisk agenda i framtiden.

Som helhet är dessa internationella konferenser ett smörgåsbord av forskning där stort och smått samlas. Det ger möjligheter till att fånga upp forskningstrender från när och fjärran. Därigenom berikar de och formerar sakta en i alla fall europeisk arkeologi, ett samtal som uppdragsarkeologin hittills varit dålig på att fånga upp och delta i. En uppdragsarkeologisk strävan att i framtiden internationaliseras,

kan börja med precis det som Kristiansen var inne på. Skriv på internationella språk och läs litteratur från andra länder. Se därtill, som i all annan marknadsföring, till att synas och höras i rätt, gärna internationellt forum och se till att vara representerade med tyngd och mångfald, inte som enstaka nedslag. Vi själva är arkeologer inom morgondagens regionala kulturarvsinstitution *Västarvet* i

Västra Götaland, vilken har som devis att vara *i världsklass*. Det skall bli intressant att se hur Västarvet och arkeologin skall möta upp denna internationella strävan i framtiden. Ett sätt är i alla fall att delta i det europeiska samtalet.

Håkan Petersson & Christina Toreld
Bohusläns museum

Referenser

- Kristiansen, K (2008). Do we need the 'archaeology of Europe'? *Archaeological Dialogues* nr 15.
- Petersson, H & Toreld, C (red.) (i manus). *Utblickar från Munkedal*, Bohusläns museum, Uddevalla.

